

בס"ד. שיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים,
מבה"ח וער"ח אדר, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

א. ביום הש"ק זה קוראים בתורה פרשת שקלים (בפרשת תשא¹):
"זה יתנו גו' מחצית השקל גו'"), זכר למקדש², כי, "באחד באדר
משמיעין על השקלים", "כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן ותיתרם
תרומת הלשכה (שממנה לוקחין קרבנות ציבור) מן החדשה בזמנה, באחד
בניסין³, ולכן קורין פרשת שקלים בשבת שבו חל ר"ח אדר, או בשבת
שלפני ר"ח אדר⁴, ש"מיני' מתברכין כולהו יומין"⁵, כל ימי השבוע הבא,
כולל ר"ח אדר, ובפרט בקביעות שנה זו, שבסמיכות ליום השבת בא מיד
ר"ח אדר [ואף שזהו רק יום א' דר"ח (ל' שבט)], ואילו אחד באדר חל
ביום שני, הרי בכמה ענינים, ובפרט בזמן הגלות ובחוץ לארץ, שייך גם
יום א' דר"ח לחודש הבא, כמו בנוגע לתפלות וכיו"ב], הרי בודאי שיום
הש"ק זה שייך לאחד באדר.

וע"י קריאת פרשת שקלים לפני ר"ח אדר, הנה "הימים האלה
נזכרים ונעשים"⁶, וכמבואר בכתבי האריז"ל⁷, שכאשר "נזכרים" כדבעי,
אזי "נעשים" — שכל ההמשכות שהיו נמשכים בזמן שביהמ"ק הי' קיים,
חוזרים ונמשכים גם עתה.

ואע"פ שנתנית מחצית השקל היתה עבור הקרבת הקרבנות
בביהמ"ק, ואילו עכשיו, כאשר ביהמ"ק חרב, לא שייך ענין הקרבת
הקרבנות — הרי ידוע⁸ שכל ענין החורבן הוא רק בגשמיות, שכן,
השליטה של הגויים היא רק על גשמיות הדברים, ואילו ברוחניות
הענינים, הנה גם עתה קיים ביהמ"ק לעד ולעולמי עולמים.

ב. ועוד ענין בנתנית מחצית השקל — שנוסף על שייכותו לענין
הקרבנות, יש בו גם ענין הצדקה:

מצינו בגמרא⁹ שלמדים כמה ענינים בנוגע לצדקה מנתנית מחצית

(1) ר"פ תשא.	(6) אסתר ט, כח.
(2) חינוך מצוה קה (בסופה).	(7) ראה רמ"ד בס' תיקון שובבים. הובא
(3) ריש שקלים.	ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.
(4) רמב"ם הל' תפלה פי"ג ה"כ. טושו"ע	(8) ראה גם תו"מ ח"מ ע' 153. וש"נ.
(5) אר"ח סתרפ"ה ס"א-ה.	(9) ב"ב ט, א.
(6) זח"ב סג, ב. פח, א.	

השקל, ולדוגמא: "אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה . . שנאמר¹⁰ ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים", שזהו פסוק שנאמר בהפטרה דפרשת שקלים בנוגע לנתינת מחצית השקל.

וכן איתא בגמרא⁹ (והובא להלכה בשו"ע¹¹): "לעולם אל ימנע אדם עצמו מלתת שלישיית השקל בשנה, שנאמר¹² והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלישיית השקל בשנה לעבודת בית אלקינו", ובתוס'¹³: "ואע"ג דהאי קרא גבי בית אלקינו כתיב, דהיינו בדק הבית, כ"ש צדקה". ולהעיר, שרש"י אינו מפרש על זה מאומה, והרי ענינו של רש"י לפרש הפשט¹⁴, כמו בפירושו על התורה שהוא "פשוטו של מקרא"¹⁵,

— ואף שפירושו על הגמרא אינו ע"ד הפשט ממש כמו פירושו על התורה, שהרי לימוד הגמרא הוא בעיקר ע"ד ההלכה והדרוש כו', הרי פירוש רש"י בערך לפירוש התוס' הוא הפשט של דברי הגמרא. וכידוע שבכל חלק שבתורה כלולים ד' הענינים דפשט רמז דרוש וסוד שבתורה, כי, ענין הלימוד הוא ש"מביא לידי מעשה"¹⁶, וכשם שבמעשה המצוות הנה בכל מצוה כלולים כל המצוות¹⁷, כך גם בלימוד התורה, כל חלק וענין שבתורה כולל את כל חלקי ועניני התורה, ועד שמצינו בתוספתא¹⁸ ש"כל התורה ענין אחד" —

ועכצ"ל, שלדעת רש"י הרי זה דבר הפשוט ומובן מאליו שהענין דמחצית השקל שייך לצדקה.

ג. וענין זה קשור גם עם פרשת השבוע (שבה קוראים שבעה קרואים) — פרשת משפטים:

בפרשת משפטים נאמר¹⁹: "אם כסף תלוה את עמי", שזהו ענין גמילות חסדים, שהיא גם ענין של צדקה, ואדרבה, כדאיתא בגמרא²⁰: "גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה", והרי אין הכוונה שגמילות חסדים (שגדולה מצדקה) הוא ענין אחר שאינו שייך לצדקה (כמו "גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות", שהובא באותה סוגיא בגמרא), אלא שגמילות

10) מלכים"ב יב, טז.
 11) יו"ד סרמ"ט ס"ב.
 12) נחמ"י יו"ד, לג. וראה רמב"ן תשא שם.
 13) ד"ה שנאמר — ב"ב שם.
 14) ראה יד מלאכי כללי רש"י כו' בתחלתו.
 15) פרש"י בראשית ג, ח. ועוד.
 16) קידושין מ, ב. וש"נ.
 17) ראה לעיל ס"ע 51. וש"נ.
 18) סנהדרין ספ"ז. וראה גם תו"מ חל"ח ריש ע' 328. וש"נ.
 19) כב, כד.
 20) סוכה מט, ב.

חסדים הו"ע נעלה יותר בצדקה גופא, למעלה מצדקה סתם, כמובן מדברי הרמב"ם²¹ "שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו, מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שֶמֶךְ ונותן לו מתנה או הלואה כו".

ועוד זאת:

בפרשת משפטים נאמר²²: "כי תראה חמור שונאך וגו' עזוב תעזוב עמו", שזהו ענין של עשיית חסד (כמו צדקה).

ובזה גופא — הנה להדעה²³ שצער בעלי-חיים דאורייתא, הרי זה ענין של חסד (צדקה) לא רק לבני-אדם, אלא גם לבעלי-חיים, ושייך גם בבהמה של נכרי; ולהדעה²³ שצער בעלי-חיים לאו דאורייתא [וכפי שיתבאר לקמן (ס"ח) שזוהי גם המשמעות של פירוש רש"י], ושייך רק בבהמה של ישראל²⁴ [ורק מדרבנן כן הוא גם בבהמה של נכרי, מפני דרכי שלום²⁵] — הרי זה ענין של חסד (צדקה) רק לגבי בני-אדם.

ונמצא, שגם בפרשת משפטים מדובר אודות ענין הצדקה, וזוהי השייכות לפרשת שקלים, כיון שבנתינת מחצית השקל יש גם ענין הצדקה, כנ"ל.

ד. עפ"ז יש לבאר בנוגע למנהג "ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר, ומאחר ששלשה פעמים כתיב תרומה בפרשה²⁶, יש ליתן ג'²⁷,

— וענין זה שייך במיוחד לפורים²⁸, כמובן מדברי הגמרא²⁹ "גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן³ באדר משמיעין על השקלים" —

דלכאורה אינו מובן:

ידוע שבזמן הזה צריך להזהר שלא לעשות דברים שדומים לקרבנות, כדי שלא יהי' נראה כמקריב קדשים בחוץ³⁰. ומטעם זה הורה רבינו נשיאנו בנוגע לעריכת הסדר בחג הפסח (ד"מיסמך גאולה לאגולה", "פורים לפסח"³¹), שבשביל "זרוע" נוהגין לקחת (לא זרוע

(21) ה' מתנות עניים פ"י ה"ז.

(27) רמ"א או"ח רסתרצ"ד.

(22) כג, ה.

(28) ראה גם מס' סופרים פכ"א ה"ד.

(23) ב"מ לב, ב.

(29) מגילה יג, ב.

(24) ראה לקו"ש חכ"א ע' 127 הערה 16.

(30) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסתס"ט.

(25) ראה ספר חרדים מ"ע פ"ה אות מה"מו.

רסתר"ה. וש"נ.

(26) ראה פרש"י תשא ל, טו.

(31) שם ו, סע"ב ובפרש"י.

ממש, אלא) חלק מצואר עוף, שאינו קרב על המזבח, ולא עוד אלא שיש להסיר כמעט כל הבשר מעל עצמות ה"זרוע", וכל זה — מטעם הרחקת שלא יהא כל דמיון לקרבן פסח³².

ועפ"ז: למה לא חוששים ליתן עתה מחצית השקל, "זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר" — בה בשעה שנתינת מחצית השקל היתה עבור הקרבת הקרבנות?!

אך ע"פ האמור לעיל, שבנתינת מחצית השקל יש גם ענין של צדקה — אתי שפיר שאין מקום לחשש כלל.

זאת ועוד:

נתינת מחצית השקל בזמן הזה יכולה להיות באופן שאכן ישתמשו בזה בשביל הקרבת הקרבנות בביהמ"ק בפועל ממש, שהרי ביאת משיח יכולה להיות "היום" — "אם בקולו תשמעו"³³, ובפרט ע"י העסק בהפצת המעיינות חוצה, כמ"ש באגה"ק דהבעש"ט³⁴ שע"י פועלים ביאת משיח, ומובן, שאז אין לו רשות להתעכב אפילו רגע אחד³⁵, וכיון שכן, הרי עד ר"ח ניסן, "חודש הגאולה"³⁶, יוכלו כבר להשתמש במחצית השקל עבור הקרבת הקרבנות בביהמ"ק השלישי, ש"בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים"³⁷, בעגלא דידן ממש.

* * *

ה. בהמשך להאמור לעיל (ס"ג) בענין "כי תראה חמור שונאך", שזהו ענין של צדקה, שהיא כללות כל המצוות³⁸, ולכן נקראת בשם מצוה סתם (כמבואר בתניא³⁹) — יש להתעכב גם על תורת הבעש"ט על פסוק זה, שהיא הוראה (ככל תורות הבעש"ט שהם הוראות בנוגע לפועל, ונוסף לזה, הנה תורה זו היא הוראה) כללית בעבודת האדם לקונו.

ובהקדמה⁴⁰ — שבתורה זו ישנו חידוש של הבעש"ט לגבי הדורות שלפנ"ז שהתנהגו ע"פ המבואר בכתבי האריז"ל, ראשית חכמה וכיו"ב (ולהעיר, שהיו חסידים של רבינו הזקן שנהגו ללמוד ראשית חכמה⁴¹,

32) ראה תו"מ חי"ד ס"ע 16. וש"נ.

33) תהלים צה, ז. וראה סנהדרין צח, א.

34) כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

35) ראה סנהדרין שם. וראה גם תו"מ וש"נ.

36) ח"ג ע' 49.

37) שמו"ר פט"ו, יא.

38) פרש"י ותוס' — סוכה מא, סע"א. 184. קץ היש"ת ע' 150. ועוד.

38) לק"ת פ' ראה כג, ג. ובכ"מ.

39) פל"ז (מח, ב).

40) ראה גם תו"מ חי"ז ע' 107 ואילך.

41) וש"נ.

41) ראה ספר התולדות אדה"ז (כפ"ח

תשמ"ו) ח"ד ע' 1195. וראה גם סה"ש תרצ"ז

ע' 184. קץ היש"ת ע' 150. ועוד.

ורבינו הזקן עצמו בלקו"ת⁴² מביא את הר"ח, שבדורות שלפנ"ז היתה עיקר העבודה באופן של תעניות וסיגופים, ובא הבעש"ט וחדש שעיקר העבודה צריכה להיות בשמחה, "עבדו את ה' בשמחה"⁴³, ולא באופן של שבירת הגוף, אלא אדרבה — שתהי' העבודה עם הגוף.

[כלומר: גם בדורות שלפני הבעש"ט הי' ענין העבודה בשמחה, אלא שעיקר העבודה היתה ע"י תעניות וסיגופים, ורק בעתים זמנים מיוחדים היתה העבודה בשמחה; ואילו הבעש"ט גילה שהעיקר היא העבודה בשמחה, ורק מזמן לזמן צריך להיות ענין של תעניות וסיגופים. וע"ד החילוק שבין מארי תורה למארי עובדין טבין — שגם מארי תורה עוסקים במצוות, וגם מארי עובדין טבין לומדים תורה, והחילוק ביניהם הוא רק בנוגע לעיקר העבודה⁴⁴].

ודרך זו בעבודה — ביאר הבעש"ט בפסוק "כי תראה חמור וגו'" [דאף שפסוק זה ישנו כבר מקדמת דנא, הרי זה כמו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש שכבר נאמר למשה מסיני⁴⁵, אלא שעד אז הי' בהעלם, ועד"ז בנדו"ד, שענין זה הי' בהעלם עד שהגיע הזמן ובא הבעש"ט — תלמיד ותיק — וגילה זאת], וכבר נדפסו הדברים ע"פ מה שסיפר רבינו נשיאנו⁴⁶, והרי ידוע פתגם הצ"צ שדבר שבדפוס הוא לדורי דורות⁴⁷.

ו. וזוהי תורת הבעש"ט:

"כי תראה חמור" — כאשר תסתכל בעיון טוב בהחומר שלך שהוא הגוף, תראה — "שונאך" — שהוא שונא את הנשמה המתגעגעת לאלקות ורוחניות.

[ובהקדם פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁸, שכשם שצריך לידע חסרונות עצמו, כך צריך לידע מעלות עצמו.

ולכן, כאשר יהודי מתבונן בהמציאות שלו, ה"ה יודע שהעצמיות שלו היא — הנשמה והרוחניות, שהרי אצל צדיק, עיקר מציאותו היא

משפטים תש"א בסופה (סה"ש תש"א ע' 66).
וראה כתר שם טוב בהוספות סכ"א. וש"נ
(נעתק ב"היום יום" כח שבט).

47 (אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שפב.
48 ראה סה"ש תרפ"ז ע' 114. תרפ"ח
ריש ע' 7. תש"ה ע' 42. ה'שית' ע' 386.
אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' נא (נעתק
ב"היום יום" כו חשון). וראה גם מכתב ט"ז
כסלו שנה זו (אג"ק חכ"ד ס"ע לה). וש"נ.

42 כנסמן ב"מפתח שמות ספרים" שבסו"ס לקו"ת.

43 תהלים ק, ב.

44 ראה תניא אגה"ק ס"ה (קט, א).

45 ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב
ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד. הנסמן בלקו"ש
ח"ט ע' 252.

46 רד"ה כי תראה גו' דש"פ משפטים
תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 145). שיחת ש"פ

הנשמה⁴⁹, וכמשנת"ל⁵⁰ בנוגע לדברי רבינו הזקן באגה"ק⁵¹ ש"חיי הצדיק אינם חיים בשרים, כי אם חיים רוחניים, שהם אמונה ויראה ואהבה", וכיון ש"עמך כולם צדיקים"⁵², הרי עיקר המהות של יהודי אינה אלא רוחניות (אלא, שלאחרי ההתלבשות בגוף ונפש הבהמית, יש חילוקים באופן הגילוי כו', אבל עצם מהותו של כל יהודי אינה אלא רוחניות).

וכיון שכן, הרי הגוף (וכן נפש הבהמית, ש"רוח הבהמה היורדת היא למטה"⁵³) הוא "שונאך", ששונא את העצמות שלך, שהיא הנשמה, כי, כאשר "גופם עיקר" אזי "נפשם טפלה" (כלשון רבינו הזקן בתניא פרק לב), וע"פ תורה, הנה כשכבטל העיקר כבטל הטפלה⁵⁴, כך, שהנשמה מצד עצמה אינה נחשבת אצל הגוף למציאות, ולכן הגוף אינו גורס את הנשמה.

והענין בזה — שאף ששרש הגוף הוא למעלה מהנשמה, שהרי שרשו הוא מתהו שלמעלה מתיקון⁵⁵, ולכן, לעתיד לבוא, כשיקויים היעוד⁵⁶ "נקבה תסובב גבר", יהי' הגוף למעלה מהנשמה, ועד שהנשמה תהי' ניזונית מן הגוף⁵⁷, אבל אעפ"כ, עכשיו, נמצא הגוף במעמד ומצב שיש בו הרגש הישות והפירוד כו', ועד להרגש שמציאותו מעצמותו — שזהו אמנם מצד שרשו, כיון שנלקח מהיש האמיתי, "שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו"⁵⁸, ומצד זה נרגש גם אצל היש הנכרא שמציאותו מעצמותו, אבל אעפ"כ, כפי שנרגש אצל היש הנכרא, הרי זה ענין של ישות ופירוד. וכיון שכן, נמצא הגוף במעמד ומצב ששונא את הנשמה].

ועוד תראה שהוא — "רובץ תחת משאו" — שנתן הקב"ה להגוף שיזדכך ע"י תומ"צ [ובשביל זה צריך להיות "כשור לעול וכחמור למשאווי"⁵⁹], למלא את השליחות שהוטלה עליו, שהנקודה העיקרית בזה היא לעשות לו ית' דירה בתחתונים⁶⁰, ע"י הפיכת ה"שקר" ל"קרש", לעשות משקר העולם — קרשים למשכן⁶¹], והגוף מתעצל בקיומם.

[והיינו, שלא זו בלבד שאינו משתדל לקיים את השבועה "תהי צדיק"⁶², ש"אין כל אדם זוכה להיות צדיק, ואין לאדם משפט הבחירה

(49) ראה תניא רפכ"ט (לו, א).
 (50) שיחת יו"ד שבט ס"ו ואילך (לעיל)
 (51) ביאור לסד"ך (קמו, ב).
 (52) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
 (53) קהלת ג, כא.
 (54) כלים פי"ט מ"ט.
 (55) ראה לקו"ת מטות פב, ג ואילך. ובכ"מ.
 (56) ירמי' לא, כא.
 (57) ראה תו"מ סה"מ ניסן ריש ע' קסח.
 (58) תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).
 (59) ע"ז ה, ב.
 (60) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.
 (61) ב"ר ספ"ג. במדבר"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו. ובכ"מ.
 (62) ראה סה"מ תש"י ע' 119 ואילך.
 (62) נדה ל, ב.

בזה כל כך כו', אלא גם בנוגע לשבועה "אל תהי רשע"⁶² עכ"פ, "שבזה משפט הבחירה והרשות נתונה לכל אדם כו'" (כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא⁶³), כיון שלא מדובר בנוגע לעניני דעות ומדות כו', אלא בנוגע לקיום התומ"צ בפועל ממש — גם בזה הוא מתעצל כו'.

ואולי יעלה בלבבך — "וחדלת מעזוב לו" (כפירוש רש"י: "שמא תראה חמורו רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו, בתמ"י") — שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תתחיל בסיגופים לשבור את החומרות (דכיון שהגוף החומרי מפריע לעבודה, יש לשברו) — הנה לא בזו הדרך ישכון אור התורה, כי אם — "עזוב תעזוב עמו" — לברר את הגוף ולזככו, ולא לשברו בסיגופים.

[וענין זה הוא מצד "אור התורה" — כמובן משלילת הדרך של שבירת החומרות ע"י סיגופים, ש"לא בזו הדרך ישכון אור התורה" — כי, ללא ה"אור", רואים רק את חיצוניות הדבר, כפי שנראה לעיני בשר, אבל ע"י ה"אור" רואים את מעלת הגוף — שרק בשבילו ניתנה התורה למטה (ע"ד מארז"ל⁶⁴ בנוגע לנתינת התורה למטה: "למצרים ירדתם .. יצה"ר יש ביניכם"), וכדברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע אל בנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר — בהראותו על ידו — שבשבילה שפכו כל כך הרבה תורה ומצוות⁶⁵, ולכך צריכה להיות העבודה עם הגוף דוקא, לבררו ולזככו].

וכיון שיש קס"ד בתורה "וחדלת מעזוב לו", שצריך לשבור את הגוף, והרי קס"ד בתורה היא גם תורה⁶⁶ — לכן ה"י פעם סדר עבודה לשבור את הגוף ע"י תעניות וסיגופים, אבל הבעש"ט גילה את הפירוש ד"עזוב תעזוב עמו", שהעבודה צריכה להיות באופן של ברור וזיכוך הגוף.

[ובענין זה ניתוסף עוד יותר ע"י רבינו הזקן, כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁷, שהבעש"ט הראה כיצד צריך להיות סדר העבודה, ורבינו הזקן, ע"י תורת חסידות חב"ד, הראה כיצד יכול להיות הדבר בעבודת כל אחד מישראל].

ז. והנה ידוע שהבעש"ט ה"י אומר תורותיו באופן פשוט, כך, שגם אנשים פשוטים יוכלו להבין, כי, הנהגת הבעש"ט — הן קודם התגלותו והן לאחר התגלותו — היתה לקרב את האנשים הפשוטים: קודם התגלותו — ה"י מסתובב בין אנשים פשוטים ומדבר עמהם כו', ומלמד

66 ראה אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ג

ריש ע' קלג. סה"ש תש"ב ריש ע' 125. וראה

גם תו"מ חמ"ג ע' 279. וש"נ.

67 ראה תו"מ ח"א ע' 190. וש"נ.

63 פי"ד.

64 שבת פח, סע"ב ואילך.

65 ראה תו"מ — רשימת היומן ס"ע

רנט. וש"נ.

ילדי ישראל אל"ף-בי"ת וכו', וגם לאחר התגלותו הי' מקרב את האנשים הפשוטים ע"י אמירת תורות בסגנון המובן גם אליהם.

ובענין זה משתווה תורת הבעש"ט עם פירוש רש"י — כיון שרש"י מפרש פשוטו של מקרא, כפי שלומדים עם ילדים קטנים שמתחילים ללמוד תורה שבכתב, עוד לפני שלומדים עמהם משנה וגמרא.

ולאידך גיסא — בפירוש רש"י יש גם "יינה של תורה"⁶⁸, פנימיות התורה, וע"ד משנת"ל (בהתוועדויות הקשורות עם יו"ד שבט⁶⁹) בנוגע לסיפורים שבתורה, שבהם מתגלה "יותר תענוג", כמשל המלך ששלח את בנו למרחקים ואח"כ שב אליו, ע"י "שר א' חכם ששינה כסות ולשון כדמות הבן ההוא ונתקרב אליו במדריגתו כו"⁷⁰, שזוהי המעלה שיש בענין הפשיטות דוקא, שבזה משתווים פירוש רש"י ותורות הבעש"ט.

ח. הביאור בפירוש רש"י⁷¹, "כי תראה חמור שונאך וגו'", "הרי כי משמש בלשון דלמא .. וכה פתרונו, שמא תראה חמורו רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו, בתמי', עזב תעזב עמו"⁷², ומביא דוגמא לדבר: "כיוצא בו כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני וגו'⁷³, שמא תאמר כן, בתמי', לא תירא מהם. ומדרשו כך דרשו רבותינו כי תראה וחדלת, פעמים שאתה חודל ופעמים שאתה עוזר, הא כיצד, זקן ואינו לפי כבודו וחדלת, או בהמת נכרי ומשאו של ישראל וחדלת"⁷⁴,

עמו", שצריך לעזור, ועכצ"ל, ש"כי משמש בלשון דלמא .. שמא תראה .. וחדלת .. בתמי" (משא"כ בפסוק שלפנ"ו (כג, ד): "כי תפגע שור אויבך גו'", שבו לא נאמר "וחדלת").

73) עקב ז, יד-יח. — ושם כותב רש"י: "על כרחך לשון דלמא הוא, שמא תאמר כו" — בגלל שהפירוש ש"כ"י הוא לשון דלמא אינו רגיל כ"כ (והראי', שבפרשתנו מביא רש"י הוכחה מספר דברים, כיון שלפנ"ז לא מצינו דוגמא כזו), אבל כאן לא כותב רש"י "על כרחך", כיון שאפשר לפרש לפי מדרשו, ולפירוש זה, "כי" אינו לשון שמא.

74) ואח"כ מוסיף לפרש "עזב תעזב עמו" — "לפרק המשא, מלמשקל* לי, מליטול משאוי ממנו", היינו, שחייב העזרה הוא רק על אתר, לפרק המשא, אבל לא להחזירו לביתו כו'.

(* כפי הגירסא בתרגום שהי' אצל רש"י, ולא כבתרגום שלפנינו: "מלמשבך".

68) סה"ש תרצ"ו ס"ע 197 (נעתק ב"היום יום" כט שבט).

69) ראה שיחת ש"פ בשלח, ט"ו בשבט ס"ג (לעיל ע' 83). וש"נ.

70) כש"ט סקמ"ד.

71) בהתחלת השיחה, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק, שצריך להזכר בזמנים הטובים ("דערמאָנען זיך אויף די גוטע צייטן")... (כנראה ביחס לכך שבמשך כמה שבועות בתחילת השנה הי' הפסק באמירת השיחות על פירוש רש"י — המו"ז).

72) והתיבות "וחדלת מעזב לו", "עזב תעזב עמו", הם חלק מפירוש רש"י בתיבת "כי" (ולא ד"ה בפני עצמו, כפי שטעה המדפיס וסידרם באותיות גדולות), וכן גם המשך דברי רש"י "עזיבה זו לשון עזרה וכו'" — דכיון ש"עזיבה זו לשון עזרה", הרי אי אפשר לפרש "וחדלת מעזוב לו", שלא צריך לעזור, שהרי מיד לאח"ז נאמר "עזב תעזב

— דלכאורה אינו מובן: מדוע הוצרך הכתוב לשלול "שמא .. וחדלת" (וכמו שאינו שולל בפסוק שלפנ"ז⁷⁵, "השב תשיבנו לו", אף שגם שם מדובר אודות "אויבך"⁷⁶), ולכן מוסיף רש"י "מדרשו", שבזה בא הכתוב ללמד ש"פעמים שאתה חודל", ולכן צריך להזהיר שלא יורה היתר לעצמו שלא לקיים את הציווי, כיון שלפעמים נדחה חיוב פריקה, אם מצד כבוד האדם — "זקן ואינו לפי כבודו", או מפני שצער בע"ח לאו דאורייתא — "בהמת נכרי ומשאו של ישראל" (ששייך רק בפסוק זה, ולא בפסוק הקודם גבי השבת אבידה); ורש"י משמיט "הי' בבית הקברות"⁷⁷ — כיון שזהו מקרה בלתי רגיל לגמרי⁷⁸, וגם סיבת הפטור היא מצד החומר דטומאת כהן.

ובפנימיות הענינים — שב' הדוגמאות שבפירושו רש"י מכוונים כנגד שני הסוגים שנזכרו בשו"ע אדה"ז⁷⁹ בנוגע להיתר תענית⁸⁰: "בהמת נכרי ומשאו של ישראל" (כי, בשעת החטא, הגוף ונה"ב הם תחת ממשלת הקליפה — "בהמת נכרי"⁸¹, ואעפ"כ ה"ז "משאו של ישראל"⁸²)

— הרי מ"מ תפרש הדבר במכילתא, עם היותה ע"ד ההלכה, ובודאי הי' צריך להתפרש בפירושו רש"י שהוא ע"ד הפשט. (78) ובפשטות: בית הקברות קשור עם "יקרא דשכבי", או עם "יקרא דחיי" (ראה סנהדרין מו, ב), שבאים לשם ואמרים "מענה לשון" וכו', ואח"כ חוזרים לאורך ימים ושנים טובות; אבל איך מגיע לשם חמור טעון משא?!

(79) חו"מ הל' נזקי גוף ונפש ס"ד. (80) שהרי לולי זאת, "אין לאדם רשות על גופו כלל .. לצערו .. אפילו במניעת איזה מאכל או משתה" (שו"ע אדה"ז שם), "לפי שאין נפשו של אדם קנינו אלא קנין הקב"ה" (רדב"ז הל' סנהדרין ספ"ח), וניתן לאדם רק בתור פקדון (אף שבנוגע לאופן הנהגתו ניתנה הבחירה בידו — "ובחרת בחיים" (נצבים ל, יט)). וכיון שזהו קנינו של הקב"ה, הרי אצל הקב"ה אי אפשר לחלק בין ידיעתו והשגחתו, קנינו ועצמותו, אלא הכל הוא אחדות פשוטה.

(81) אבל לא כ"בית הקברות", באופן שנפרד לגמרי משרשו ח"ו — שהרי "מה לכהן בבית הקברות"?! (82) ולהעיר מהמסופר במדרשי חז"ל

(75) כג, ד. (76) וכמו בכל ציוויי התורה, שהציווי עצמו שולל האפשרות של מחשבה שלא לקיים את הציווי ח"ו. וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא (ספ"ב) בנוגע לבינוני (שמדתו היא מדת כל האדם — שם רפי"ד) שנופל לו הרהור רע, ש"דוחהו בשתי ידים ומסיה דעתו מיד שנזכר שהוא הרהור רע, ואינו מקבלו ברצון כו", כך, שנפילת ההרהור אינה אלא כדי שהאדם ידחה אותו*, בגלל המעלה שבאתכפיא, שע"ז נעשה נח"ר למעלה, כמבואר בתניא (פכ"ז) בפי' הכתוב (תולדות כו, ד"ז) "ועשה לי מטעמים" לשון רבים, שני מיני נחת רוח, לא רק ממאכלים ערבים ומתוקים, אלא גם מדברים חריפים או חמוצים אלא שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו מעדנים להשיב הנפש.

(77) ואף שאפשר ללמוד זאת בק"ו מ"זקן ואינו לפי כבודו": אם מפני כבוד בשר ודם אתה חודל, מפני כבודו של הקב"ה עאכו"כ

(* דוגמא לדבר בהלכה: בהפרת נדר למפרע — אין הכוונה שהנדר לא חל מעולם, אלא שחלות הנדר היא רק לגבי ההפרה (ראה גם תו"מ ח"י ע' 202).

— כנגד תענית של תשובה; ו"זקן (שקנה חכמה⁸³) ואינו לפי כבודו" (לעסוק בבירור וזיכרון הגוף) — כנגד תענית של מירוק הנפש⁸⁴.

ונמצא, שלפי פשוטו, אדם ישר הולך, אין מקום לסיגופים ותעניות — "וחדלת מעזוב לו" בתמי' — כתורת הבעש"ט הנ"ל; ואילו "מדדרשו", "פעמים שאתה חודל כו'", מתייחס למי שחטא ופגם כו', שאז צריך להתענות⁸⁵. והחידוש בתורת הבעש"ט⁸⁶, שגם ענין התשובה ומירוק הנפש יכולים לפעול ללא סיגופים ותעניות —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חכ"א ע' 125 ואילך.

* * *

ט. מאמר (כעין שיחה) ד"ה כי תשא.

* * *

י. בהמשך להמוזכר לעיל (ס"ג) בענין "אם כסף תלוה את עמי", שהרמב"ם מונה "שמונה מעלות" בענין הצדקה — יש ביניהם גם המעלה בנתינת הצדקה באופן ש"לא ידע (הנותן) למי נתן, ולא ידע העני ממי לקח"⁸⁷.

לפי כבודו), שהו"ע של התפשטות בלבד. (85 ועפ"ז מובן שהפס"ד של רבינו הזקן בשו"ע בנוגע לתענית בדרך תשובה או למרק הנפש אינו בסתירה לתורת הבעש"ט — שהרי בודאי לא ה' רבינו הזקן כותב להיפך מדברי הבעש"ט (וכידוע הסיפור בנוגע למאסר והגאולה, כשהלשינו עליו שנוהג לומר בעת התפלה "אף אף", כמו הבעש"ט — שלא רצה להיות נפרד אפילו מתנועה אחת של הבעש"ט (ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רד. וש"נ)).

(86 עבור הירוות שלפני ביאת משיח; ועאכ"כ לאחר ביאת משיח (עי"ז "שהמלך — מלכו של עולם — פורץ גדר" (פסחים קי, א. וש"נ), פריצת גדרי הגלות), שאז תהי' "שמחת עולם (על ראשם)" — לא רק שהשמחה תהי' באופן נצחי, עד עולם, אלא שבכל רגע תורגש "שמחת עולם" (היפך ענין ההפסק דנהרות המכזבין, שמלכתחילה פסולין למי חטאת (פרי פ"ח מ"ט), כיון שכבר נרגש בהם ענין ההפסק).

(87 ה' מתנות עניים שם ה"ח.

אודות חמורו של ר' פינחס בן יאיר, שגם כאשר נגנב ממנו ובא לרשותו של נכרי, לא רצה לאכול פירות שאינם מעושרים (חולין ז, סע"א ואילך), כיון שגם אז לא נשתתה מציאותו.

(83 פרש"י קדושים יט, לב.

(84 והיינו, שאין זה כמו בתענית של תשובה שצריך לכפר על חטא, שעבר על רצון ה', ועי"ז נעשה נפרד מאלקות כמו ע"י עבודה זרה (אלא שנכנס בו רוח שטות ונדמה לו שבעבירה זו עודנו ביהדותו (תניא פי"ד), ולולי זאת, הרי אפילו אשה המנאפת שדעתה

קלה היתה מושלת ברוח תאוותה כו' (שם פכ"ד)), ויש צורך בתשובה שעל ידה נעשה מציאות חדשה (כמובן מענין הקרבנות הקשורים עם התשובה (גם במצות עשה, שהעובר עלי' מביא קרבן עולה), ע"פ מ"ש הרמב"ן (ויקרא א, ט) "שיחשוב אדם .. כי .. ראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולי חסד הבורא שלקח ממנו תמורה", ובמילא, נעשה מציאות חדשה), אלא צריך רק להתעלות לדרגה נעלית יותר, וגם לולי זאת אין חסרון במהותו, אלא רק כמו חסרון בענין הכבוד (זקן ואינו

והמעלה בזה — מוכנת בפשטות — שכאשר "לא ידע (הנותן) למי נתן", לא יהי' אצלו רגש של ישות וגאווה, כמו בשעה שיודע למי נתן, שאז יכול להתגאות בכך שהחי' את נפש העני שהתפרנס מהנתניה שלו, משא"כ כאשר אינו יודע למי נתן; וכאשר "לא ידע העני ממי לקח", אזי אינו מתבייש.

וכיון שאמרו רז"ל¹⁶ "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", שמזה מובן, שכל הענינים שישנם במצוות ישנם גם בתלמוד תורה שהיא מקורם, הרי מובן, שגם בלימוד התורה יש מעלה כאשר הנותן אינו יודע למי נתן, והמקבל לא יודע ממי קיבל*: כאשר הרב המשפיע יודע מי הוא התלמיד המקבל ממנו, והתלמיד יודע מי הרב שמשפיע לו — אזי יתכן שיהי' אצל הרב רגש של ישות וגאווה לומר "ראו גידולים שגידלתי", ואילו התלמיד, יש אצלו רגש של בושה וביטול כלפי הרב המשפיע; משא"כ כאשר "לא ידע כו'", אזי אצל המשפיע לא יהי' רגש של ישות וגאווה, ואצל המקבל לא יהי' רגש של בושה.

אמנם, בנוגע ללימוד התורה, שעיקרה בדיבור, "למוציאיהם בפה"⁸⁸ — איך יתכן מציאות כזו שהמשפיע לא ידע עם מי הוא לומד, והמקבל לא ידע ממי למד?

יש לומר ע"ד הצחות — שהאפשרות לזה היא בלימוד התורה ע"י הרדיו, שהמשפיע אינו יודע מי הם השומעים, וגם המקבלים אינם יודעים ממי שומעים, שהרי יתכן שהם שומעים הקלטת מ"טייפ", או שהלומד אינו זה ששמו נקרא עליו, אלא מישהו אחר.

ואע"פ שבלומד התורה יש מעלה באופן ש"עיניך רואות את מוריך"⁸⁹, ועד שאפילו לאחר הלימוד, הנה "כל האומר שמועה מפי אומרה יהא רואה כאילו בעל השמועה עומד כנגדו"⁹⁰, וכפי שמבאר הצ"צ (ברשימות לתהלים⁹¹ על הפסוק⁹² "אך בצלם יתהלך איש") גודל המעלה שבדבר נולהעיר, שגם בצדקה יש מעלה כשיודע כו' על שאינו

(* על השאלה שלכאורה צ"ל בלימוד התורה דוגמת ענין הצדקה באופן ש"לא ידע למי נתן" (לא רק בלימוד לאחרים, אלא גם) בלימוד לעצמו — ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: הרי הענין המצות צדקה (בכל אופניו, כולל ד"לא ידע למי נתן") גדרה דצ"ל לאחר, דבנותן לעצמו אף שאין לו ר' זוז — אין זה צדקה, משא"כ בת"ת כן הוא.

88) עירובין נד, רע"א.
 89) ישע"ל, ל, כ. וראה עירובין יג, ב.
 90) ירושלמי שבת פ"א ה"ב. שקלים
 ספ"ב. קידושין פ"א ה"ז.
 91) יהל אור ע' קמח.
 92) תהלים לט, ז.

יודע — שאז דוקא אפשרי "והמפייסו כו' ביי"א"⁹³, מ"מ, יש גם מעלה כאשר הלימוד הוא באופן שאינו יודע כו"⁹⁴.

יא. ויש עוד מעלה בלימוד התורה ע"י הרדיו — בשייכות להפצת המעיינות חוצה, כפי שנמסר לי שזהו "יום השנה" ללימוד שיעורי התניא על הרדיו⁹⁵.

בלימוד⁹⁶ תניא ע"י הרדיו, ישנו הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה" כפשוטו [כהפירוש הפשוט בתיבת "יפוצו" — הפצה בריבוי מקומות באותו זמן], כ"י⁹⁷:

כשלומדים מאמר חסידות עם אחד, הנה בעת מעשה מגיע הלימוד רק לאחד, אלא שיש תקוה שאח"כ ילמד פלוני עם יהודי נוסף, והלה ילמד עם עוד יהודי, וכן הלאה, ועי"ז תהי' סוכ"ס הפצת ענין החסידות; ועד"ז כשלומדים אפילו עם קבוצה וכתה.

אבל כשלומדים חסידות ע"י הרדיו, נפעל ענין ההפצה בעת מעשה — שבאותו רגע מגיעים מעיינות החסידות בכל קצוי תבל, עד לחוצה היותר תחתון, שאפילו מי שלא הגיע עדיין לדרגא כזו שירצה ללכת לשמוע וללמוד חסידות, הנה בהיותו בביתו, מגיעים הדברים אליו, וגם למי שפתח את הרדיו לא בשביל זה, אלא כדי לשמוע ענין אחר שאינו בסוג זה כלל — הנה גם הוא שומע בינתיים דברי חסידות שנלמדים ברדיו.

ויתירה מזה: דברי החסידות שנלמדים ברדיו מגיעים לעולם אפילו במקומות שאין בהם יהודי שישמע אותם — גם לשם מגיעים מעיינות החסידות; ואפילו במקום שאין "כלי" שעל ידו יכולים לקלוט את הקול — הנה ידיעת הענין שמדברים ברדיו מגעת ונמצאת שם, ולא רק בכח אלא גם בפועל, אלא שחסר הכלי לקלוט אותה, אבל היא נמצאת שם בפועל, שהרי הכלי אינו יוצר ענינים חדשים.

ובפרט כשדברי החסידות שלומדים ע"י הרדיו נלמדים באופן של דברים היוצאים מן הלב, שאז נכנסים אל הלב⁹⁸, ובמיוחד כשנאמרים באופן הביטול ד"יראו את ה'"⁹⁹ (כמשנ"ת במאמר¹⁰⁰), כפי' רז"ל¹⁰¹

97) ראה גם תו"מ חל"ח ע' 211. וש"נ.

98) ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא

בשל"ה סט, א. ועוד.

99) תהלים לד, יו"ד.

100) פ"ד (לעיל ע' 100).

101) עירובין ד, ב.

93) ב"ב ט, ב.

94) ראה גם תו"מ חל"ח ע' 153 ואילך.

95) ראה גם שיחת ש"פ יתרו דאשתקד

ס"ז (תו"מ חמ"ב ס"ע 248 ואילך). וש"נ.

96) מכאן עד סיום ההתוועדות — הוגה

ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש). וראה גם

לקו"ש חט"ו ע' 64 (גם משיחה זו).

ש"את" מורה על דבר שהוא טפל לעיקר, ובנדו"ד הרי זה הביטול של המדבר, שאינו מציאות לעצמו, אלא הוא רק צינור ("אָ טרייבל") שעל ידו עובר קולו של רבינו הזקן שמסר את עצמו אלינו ("זיך אונז איבערגעגעבן") בספר התניא, תושב"כ דתורת החסידות¹⁰² — הנה כשהלימוד הוא באופן כזה, הרי מובן גודל המעלה שבזה.

וע"פ האמור שבלימוד התניא ע"י הרדיו נעשה "יפוצו מעינותיך" כפשוטו, וגם הענין ד"קאתי מר"¹⁰³, ביאת משיח צדקנו, צ"ל כפשוטו,

— התגלות המשיח למטה מעשרה טפחים בגשמיות (ולא רק כל עניני התגלות רוחניים שיש להם שייכות לעניני משיח¹⁰⁴), וכפי שהרמב"ם פוסק בסוף וחותם הל' מלכים בביאור פרטי הענינים דביאת המשיח —

מובן, שכאשר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה" באופן שה"יפוצו" הוא כפשוטו, הרי זה כלי לכך שיהי' "קאתי מר" כפשוטו,

שבקרוב ממש — ובלשון הכתוב³³: "היום אם בקולו תשמעו" — יבוא משיח כפשוטו, ואז יקויים הענין שעומדים עתה לקרוא בתורה: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"¹⁰⁵ — בתוך כל אחד ואחד¹⁰⁶ מישראל*.

(* הענין ד"ושכנתי .. בתוך כל אחד ואחד" — אפשרי גם עכשיו, ובא בפועל בעת ת"ת וכיו"ב¹⁰⁷, אבל כשמפסיק נפסק ..¹⁰⁸, משא"כ כשיהי' "ומלאה הארץ דעה גו"¹⁰⁹. ונוסף לזה, אפילו כשהענין ד"ושכנתי .. בתוך כאו"א" בא בפועל — יש חילוק עיקרי בין זמן הגלות להזמן שיבנה ביהמ"ק, שאז יהי' "כמצות רצונך" מפני שלימות האדם (המשך וככה¹¹⁰ בארוכה).

102) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' רסא ואילך. וש"נ.

103) אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

104) וכידוע הסיפור (ראה גם תו"מ הל"ו ע' 138. וש"נ) ששאלו אצל הצי"צ אודות זמן מסויים שנאמר עליו "קק", ואמר הצי"צ: וכי מעט עבורך ("דיר איז ווינציק") מה שנרפס ה"לקוטי תורה"?! — באותו זמן נרפס הספר לקו"ת של רבינו הזקן, והיתה זו התגלות גדולה — והשיב השואל, שצריכים משיח כפשוטו בגשמיות. והיינו, שלאחרי גודל המעלה שבהדפסת הלקו"ת, שזהר"ע גילוי

המשיח ברוחניות, תבע השואל בתוקף — אף שידע שהצי"צ מבין את גודל מעלת הדפסת הלקו"ת במיזוואה — שצריכים משיח כפשוטו למטה נשמה בגוף (מהנחה בלתי מוגה).

105) תרומה כה, ח.

106) ראה אלישך עה"פ. שלה סט, א. ועוד.

107) תניא פל"ד.

108) חסרים כאן כמה תיבות שאי אפשר לפענחם בצילום כתי"ק שתח"י (המו"ל).

109) ישע"י יא, ט.

110) תרל"ז פי"ז ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ ואילך).